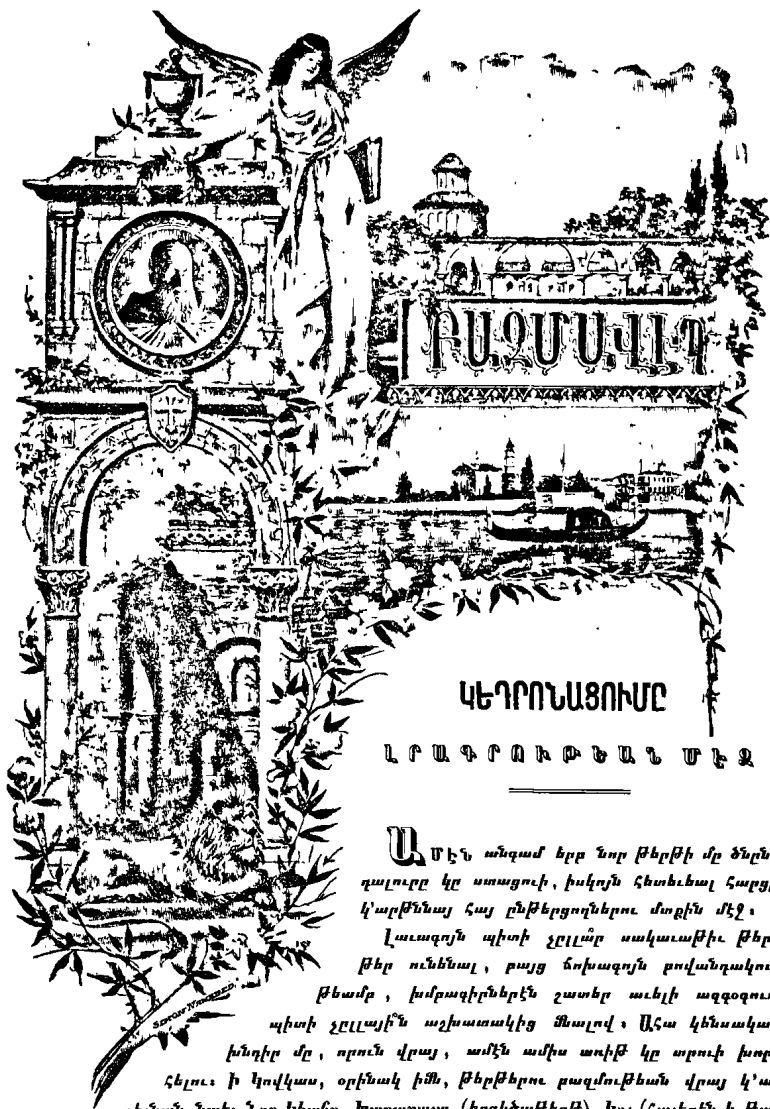

ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄԸ

Լ Դ Ա Գ Ի Ռ Ի Ք Ե Ա Ն Մ Է Ձ

ԱՄԷՆ անգամ երբ նոր թերթի մը ծննդաւորը կը ստացուի, իսկոյն հետեւեալ հարցը կ'արթնայ հայ ընթերցողներու մտքին մէջ.

Լաւագոյն պիտի չըլլա՞ր սակաւաթիւ թերթեր ունենալ, բայց ճոխագոյն բովանդակութեամբ, խմբագիրներէն շատեր աւելի ազգօգուտ պիտի չըլլային աշխատակից մնալով:

Ահա կենսական խնդիր մը, որուն վրայ, ամէն ամիս առիթ կը տրուի խորհելու: Ի կովկաս, օրինակ իմ, թերթերու բազմութեան վրայ կ'աւելնան նաեւ Նոր կեանք, Խաղաղարար (երգիծաթերթ), Կոլ (հայերէն և թա-

թարերէն), և այլն:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — ԹԻԻ Թ. 1906

25

Քանակը, ընդհանրապէս, խոտոր համայնութեանը կ'ընթանայ որակին հետ: Բայց ժողովրդեան մը համար, որ նոր կը զարթնու, որն է աւելի կարեւորագոյն աղքատին համար, որ յարկի մը կը փափագէ, լաւագոյն չէ՞ անզարդ տնակը, քան քանդակազարդ մարմարեայ ապարանք մը, որուն կերտման պիտի սպասէ, բնութեան հարուածները կրելով:

Պէտք է այստեղ Հանդեսները որոշակի զանազանել առօրեայ թերթերէն. առաջինին համար այնքան անհրաժեշտ կը թուի կեդրոնացումը՝ որքան հակառակը երկրորդին համար:

Եւ յիշուի Հանդեսը ընթերցողներու աւելի սակաւաթիւ, աւելի ընտրեալ խումբի մ'համար է. ստիպուած է ան ըլլալ աւելի բարձր՝ նիւթի ընտրութեան և ոճի մէջ: Հայ գրականութիւնը պիտի ուճանար ինչպէս ծառ մը՝ որուն ճիւղերը կը յատուին, եթէ անգոյն շարքաթաթերթեր իրենց աշխատանքը ձուլէին միակ հնոցի մը մէջ, հաւաքական գործ մը յառաջ բերելու համար:

Հայ Հանդէսներէն շատեր կը համապատասխանեն ընկերական այն դասակարգին՝ որ հազիւ կը կարողանայ իր օրապահիկը հայթհայթել, և գոյութիւնը ընդ քարշ յառաջ տանիլ: Հայկական գլխաւոր կենդրոններ ունին ամսական հանդէս մը. Մոյրձը կովկասի մէջ, Անահիտը՝ Եւրոպայի, Շիրակը՝ Եգիպտոսի (այս թերթը վերստին սկսաւ լոյս տեսնել խմբագրութեամբ Ա. Արփիարեանի). եթէ ժամագրովային ըլլային՝ նոյն կեդրոնի բոլոր հայ գրագէտներուն, հայկական գլխաւոր գաղթականութիւնը կ'ունենային պատուաւոր ներկայացուցիչներ, ձայն մը, հեղինակութիւն մը, կարծիք մը, աւտուազն. անհատականութիւնը, հակառակ իրենց բոլոր ոյժին և բոլոր դիւցազնութեան՝ չեն կարող նոյնքան խոր կապեր հաստատել ժողովրդեան մը հետ՝ որքան ամբողջ համայնքներ, Ամե-

րիկահայք, այնքան հակամէտ բնազանցական գրականութեան, նոյնպէս կարող պիտի ըլլային թիւ մ'աւելցնել հանդէսներու պատկառելի շարքին մէջ, եթէ շարքաթաթերթերու բովանդակութիւնը խտացնէին միակ հանդէսի մը մէջ, հայելի՝ իրենց մտաւոր կեանքին:

Գրագէտները, իրենց անձնական փառասիրութեան պատճառաւ նոյն իսկ՝ պէտք էին խոյս տալ կղզիացումէ:

*
*

Օրագիրներուն համար, ընդհակառակն, աւելի օգտակար պիտի ըլլայ ոյժերու ցրուումը, տպակցորոնացումը, ինչպէս պիտի ըսէր կովկասահայը:

Օրագրին նպատակն է քարոզել, և քարոզել ընդհանուր, տարրական, կենսական սկզբունքներ: Իր նպատակն է օգտակարը տալ, գեղեցիկն առաջ: Հարկաւոր է իրեն՝ ամբոխ, տարածութիւն:

Կը տրիէ մեր մէջ ինքնահաւանութիւն մը հայ օրագիրներու թիւի մասին: Տիւլորիէ դադղիացին՝ սակայն՝ տարիներ առաջ ըրած է դիտողութիւն մը, որ դժբաղդաբար չէ դադրած ստուգութեմէ: Ամէն քաղաք, կ'ըսէ նա, որ 15,000 հոգոյ բնակչութիւն մը կը բովանդակէ, պէտք է իր օրագիրն ունենայ, ինչպէս է յԵւրոպա. Արդ որքան քաղաքներ, կովկասի մէջ, զանցառու են այս պարտականութեան:

Այո՛, հայ օրագիրներու թիւը՝ ճիշտ է, ազգին՝ և հանգամանքներուն համեմատութեամբ. բայց անոնք կեդրոնացած են միակ միջավայրի մը, թիֆլիզի մէջ: Անոնց մերձաւորութիւնը կը նուազեցնէ իւրաքանչիւրին յարգը, կարեւորութիւնը, օգուտները: Տգէտ մնացած համայնքներ պէտք են իրենց շուրջ. կոյս երկիրներու մէջ աւելի առատ է հոնձըր:

Լոյսը, փայլելու համար, կը կարօտի իր թշնամոյն. — մթութեանը:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿՅԱՆ